

Prostějovské domy.

Než přikročíme k popisu jednotlivých měšťanských domů, k soupisu jejich majetníků a k údajům o jejich cenách, jakož i k podání zpráv, jež se zachovaly o jejich stavebních změnách, bude třeba stručně se zmíniti o stavebním vývoji Prostějova samého i jeho domů.

Nejstarší zpráva o Prostějovu je z r. 1131. Tehdy byl vesnicí a jmenoval se Prostějovice,¹⁾ již olomoucký biskup Jindřich Zdík, zakladatel katedrály sv. Václava v Olomouci, přidělil probošství nově zřízeného dómu, stejně jako dva poplužní dvory v sousedních Drozdovicích. Ale již začátkem 13. století náležel jako královské zboží Přemyslovcům. Sídla tohoto nejstaršího Prostějova dlužno hledati u kostela sv. Petra (uvádí se po prvé v pol. 13. stol.) směrem k Dolní ulici a dnešní porážce; tu se též zjistila sídliště nejen z knížecí doby (7.—11. stol.), nýbrž i z dřívějších období předhistorických. Vedle této slovanské vsi vznikla někdy v pol. 13. stol. jako dílo německých kolonistů trhová osada (městečko), uváděná v listinách druhé pol. 13. stol. a ve 14. stol. skoro vždy jen ve zněmčelé formě „Prosteys“ nebo „Prostays“. Velikost hrazeného městečka, označovaného od r. 1390 jako město, dá se přibližně určiti podle činžovních platů, jak je uvádí nejstarší městská kniha z roku 1392. Toho roku bylo na rynku 31 pravovárečných domů a v přilehlých dvou ulicích (Selské, Tkalcovské) vnitřního města,

---

¹⁾ Odkazují na své dřívější studie, zvláště na pojednání „Nejstarší měst. kniha prostějovská“ (Ročenka VI.) a na „Finanční stav města Prostějova“. (Č. V. S. M. v Ol. sv. 37, 38.)

Do stránce slohové přispívá k dobovému určení sochy zřas-něný plášť, který se však bohatostí zahybů nedá ani zdaleka přirovnati se svrchním rouchem Stařechevské madony, u níž splývá v nesčetných kaskádách s ramen a boků. Formy svrch-ního roucha naší madony zachovávají v jádře ještě slohové uspořádání, obvyklé u krásných madon ze začátku XV. věku, avšak měrou mnohem skromnější a střízlivější. Jsou zhruba naznačeny záviný miskovitě, táhnoucí se od levé ruky madony k pravému, útlému boku, splývá s levého boku několik málo sploštěných závinů kornoutovitých a záhyb, probíhající od nožky Jezulete k pravé šlepěji madony, jest nápadně ostře vy-značen. Avšak jednotný slohový systém uspořádání roucha, jenž budí právem obdiv u tak zv. krásných madon, jest zde zřejmě porušen a umělcem, snažícím se jej napodobiti, nepo-chopen a tvárně nedoluštěn. Mimo to jsou záhyby madonina pláště ostře a tvrdě, místy přerušované nezdůvodněnými vrypy. Měkká látka volně splývajícího hedvábí z první polovice XV. věku ustoupila patrně nepoddajnému brokátu, vyskytujícímu se v druhé polovině tohoto století. Slohový rozklad roucha nedostoupil ale takové míry, jaká se jeví u soch vzniklých po roce 1500, kde tvoří povlovný přechod k vznikajícím tvarům renesančním. Srovnáme-li madonu prostějovského musea se sochami madon, uveřejněných v Ročence (1931), pozorujeme, že zaujímá časově přibližně střed mezi madonou luboměřskou (tab. V.) a madonou, již jsme vročili kol 1530 (tab. VI.). Madona prostějovského musea má ještě mnohé typické slohové známky tak zv. krásných madon, avšak v podrobnostech se od nich různí a blíží nesouměrným tvarům přechodného slohu druhé polovice XV. věku. Shrňme-li uvedené v konečný uzávěr, mů-žeme označiti nově získanou sochu prostějovského musea za dílo moravské neb slezské dílny z let 1460 až 1470.

V řadě námi dosud publikovaných památek gotického sochařství severní Moravy vyplňuje šťastně mezeru mezi vy-pjatým slohem tak zv. krásných madon a pracemi vzniknuv-šími u nás ke konci XV. století pod stále vzrůstajícím vlivem sochařských a řezbářských dílen německých, hlavně norim-berských.

*

B) Socha z mrtvýchvstalého, žehnajícího Krista.

Úloha určití dobu, kdy vznikla socha madony, o níž byla řeč v předešlém, nebyla nesnadná. Jinak se to má se sochou zmrtvýchvstalého a žehnajícího Krista, ač obě díla nejsou ani dobou ani místem daleko od sebe. Abychom však dobře porozuměli zdánlivě značnému formálnímu rozdílu obou, bude třeba předeslati několik slov o duševních a uměleckých proudcích, jak se jevíly průběhem XV. století v severní Evropě, hlavně v tehdejší ohništi výtvarnictví ve Flandřích a Nizozemích, odkud se rozlévala slohová vlna po celém tehdejší Německu a patrně též do zemí českých.

Když Hugo van der Goes namaloval roku 1476 Tomáši Portinarimu, tehdejšímu zástupci Medicejských v Brugách, proslulý votivní obraz, určený pro kostel St. Maria Novella ve Florencii, bylo to pro středisko renesančního hnutí v Itálii skoro zjevením. Odvážným naturalismem uvedl umělec v oblast nadpřirozených jevů živel tak vysloveně pozemský, že tímto výtvarným činem bylo hnuto snad po prvé také po stránce umělecko-filosofické sociálním problémem, jenž za půl století potom měl vzplanouti v krvavých bojích selského odboje na Rýně a ve Švábsku. Avšak ony tři ze skutečného života tak mistrně načrtnuté postavy prostých pastýřů, klanějících se v největším údivu a pokoře novorozenému Ježíšku, mají své druhy a předchůdce v celé řadě sice méně realisticky pojatých, avšak tím více produševnělých zjevů nizozemského umění XV. stol. Od velkých bratrů Van Eycků můžeme sledovati velkou řadu umělců, snažících se odhmotněním svých postav změřiti věčně nedostupnou hloubku křesťanského mystéria. Pokouší se o to vášnivý Rogier van der Weyden, zbožně přemítavý Dirk Bouts, zádušný Jan Memling, ale jediný Rogier van der Weyden naplňuje nadpozemské postavy svých předchůdců a vrstevníků životem a krví tohoto světa a rází z prvních dráhy rodícímu se naturalismu. Toto vskutku velké a hluboké umění nizozemských mistrů mělo mohutný odraz v sousedním Německu a jeho vlna zasáhla patrně i do českých zemí.

Po bouřích husitských prodělávaly Čechy a Morava hlubokou krizi nejen hospodářskou, ale i — což bylo pro nás

jehož krystalisačním bodem byl augustiniánský klášter (před tím kostel P. Marie), rovněž 31 domů, celkem 62 domů. To bylo ono staré město (*vetus civitas*), jak je uvádí (1406) listina Petra z Kravař; jeho předměstím byla stará osada u sv. Petra. Někdy v letech (1393—1405) vzniklo vedle starého města nové předměstí, zv. „*nova civitas*“, skládající se z dnešní Plumlovské ulice a menších k ní přilehlých ulic. Vnitřní město z doby předhusitské mělo tudíž velmi skrovnou rozlohu.

Za husitských válek, kdy se Prostějov počestil a kdy se za „trvalého pronásledování katolíků“, jak prameny hlásají, přiklonil k Husovu učení, bylo toto slibně se rozvíjející kravařské město zpustošeno a zničeno. Přičinily se o to zvláště voje Albrechta Rakouského, které r. 1431 hubíce a pálice Moravu, neušetřily nekatolického Prostějova (*tempore succendii marchionis*).

Do válce se vnitřní město nejen zrestaurovalo, nýbrž i značně vzrostlo. Městské kroniky teprve od té doby uvádějí první zprávy o městě, a to takto: Roku 1445 dán byl základ města Prostějova, kteréž dříve slulo Staré a Nové město.²⁾ Tomu třeba rozuměti tak, že teprve tehdy vnitřní město dostalo dnešní půdorysnou podobu: pohltnvši část někdejšího Nového města, značně se rozšířilo na západním obvodu. Tehdy se také v Prostějově usadili z Olomouce vypuzení židé a dali základ k pozdějšímu přednímu moravskému ghettu. Na konci 15. stol. začal se Prostějov, tehdy už pernštejnský, jako město důstojně reprezentovati: r. 1495 z příkazu vrchnosti odložil staré primitivní hradby a obehnal se pevnými kamennými zdmi.

Brzo potom vzroslla jeho předměstí o nové, když Vilém z Pernštejna připojil k městu starobylé Drozdovice (1516), vyměniv je s olomouckými kněžími za jiné statky. Od 16. století vyrůstaly na předměstích i nové ulice: Kostelecká (1529) a Novosady u sv. Petra (1535). V té době, jež i Prostějovu byla „zlatou dobou českých měst“, slyšíme o něm lichotivé chvály jako o městě, jež „mezi jinými kraje olomouckého místo první drží, neb jest pěkné, krásné a pevně vystavěné, v místě roz-

---

²⁾ Gruntl. knihy Jana Hořavy — Zem. arch. v Brně: Sb. rkp. č. 155 — Pamětní knihy Bělkovského, *Scriptores rerum morav. et siles.*

košném položené a na všechno hojné“.³⁾ Podobně se o Prostějově nadšeně vyjadřoval místní básník Pavel Vorličný v básni, věnované Janu st. Hodějovskému z Hodějova; v ní opěvuje výstavbu města i jeho mravy: structura placeť, moresque probantur honesti.⁴⁾

Ale od konce 16. století stihla město i jeho obyvatelstvo hospodářská pohroma, zaviněná ručením za zadlužené Pernštejny, jichž věřitelé hojili se na městu. Nouze se zračila všude; jak v zanedbané výstavbě domů, jichž vlastníci nespravovali a nezařizovali hořejších „ponebí“, tak i ve zpusťšených domech předměstských, jakož i v tom, že se rynek ani v sobotní den nezametal a měšťané skládali (na rynku) před domy dříví. To nemínila nová vrchnost, Karel z Lichtenštejna, r. 1607 trpěti a nařizovala radě, aby se postarala o nápravu.⁵⁾

Nejvíce však Prostějov stavebně upadl za třicetileté války; ve městě bylo již v 6. roce války na 400 pustých a opuštěných domů. Ještě hůře bylo od r. 1642, kdy válečný lid císařský ve městě vandalsky řádil a vyháněl zbylé měšťany z poloprázdného Prostějova. Dílo zkázy dovršila švédská posádka, jež ze strategických důvodů pobořila kamenné zdi a odstranila městské brány. Na konci války bylo ve vnitřním městě jen 33 obydlených domů a ještě 8 let po válce se napočítalo v Prostějově, majícím na prahu války 667 domů, jen 257 obydlených a 384 úplně pustých, kromě jiných se zemí srovnaných. Aby se město zrestaurovalo, mohla obec od r. 1667 za nepatrný peníz prodávat pusté grunty městské i předměstské těm, kdož se zavázali, že je do 3 let znovu postaví.

Leč vnitřní město nepozbylo renesančního vzhledu ani tolik válečnými zoubami, jako mnohem více hrozným požárem r. 1697, kdy vyhořelo ve vnitřním městě 52 výsadních domů (z 68) a kdy značná část domů i na předměstích lehla popelem. Požár byl pro měšťany takovou pohromou, že nebylo ani nej-

³⁾ Münsterova Kosmografie (čes. vydání Zikmunda z Püchova z roku 1554) str. 476.

⁴⁾ Farago poematum . . . II. Lib. V. p. 183 v knihovně Strahovského kláštera, st. sign. č. IV. 28. V. 877. Na báseň mne laskavě upozornil p. PhC. Frant. Navrátil z Prahy.

⁵⁾ Městský archiv v Prostějově: Sb. rkp. č. 169, f. 170.

nutnějších peněz na stavby nových domů. Proto vyšel magistrát všem pohořelým aspoň tolik vsťříc, že každému z nich o celou třetinu snížil purkrechtní platy, na domech váznoucí. Domy se sice — ovšem v barokním slohu — znovu postavily, ale bez onoho honosného vzhledu renesančního, jaké měly v 16. stol., a to ještě hodně nouzově. Zmizely půvabné renesanční

Dožár v Prostějově r. 1697. (Orig. v křtinském kostele).

štítů, nahrazené jednoduchými, se slepými okny, takže domy na náměstí vypadaly jako dvoupatrové, zašly sgraffitové ozdoby a v mnohých domech i umělecké portály.

Ještě ani koncem 18. století nebylo město zvlášť výstavné ani nedosáhlo počtem domů někdejší výše, na jaké bylo před třicetiletou válkou. Teprve od druhého desetiletí 19. stol. datuje se významný obrát ve stavebním rozvoji města. Způsobil jej soukenický a pak zvláště bavlnický průmysl tkalcovský, za-

městnávající několik set domácích tkalců; neméně i proslulá výroba lihovin, jakož i okolnost, že Prostějov byl vyhledávaným obilním tržišťem moravským. Roku 1864 byl již třetím největším městem moravským, čítaje 15 tisíc obyvatel. Třebas tehdy začala tkalcovina upadat, stavební ruch neustal. Z trosek zanikající tkalcoviny vykvetl nový průmysl, krejčovská konfekce. Díky jí a později kovodělnému průmyslu začala se předměstí rozrůstat; město nabylo pavoukovitého půdorysu. V té době (kolem r. 1870) se také zbavilo nepohodlného řetězu městských hradeb a vnitřní město splynulo s předměstími. Na místě hradeb založeny okružní třídy (Palackého, Komenského atd.) se stinnými stromořadími a menší městský park. V posledním desetiletí vlivem poválečného stavebního ruchu, který se děje regulérně podle ideového plánu regulačního a zastavovacího, předválečný pavoukovitý ráz půdorysu ponenáhlu mizí tím, že se zastavují prázdná stavební místa mezi dlouhými ulicemi.

Všimneme-li si blíže jednotlivých měšťanských domů, shledáme, že jejich nejcharakterističtějším společným znakem domovního půdorysu je nápadná hloubka. Každý dům má městiště podobné velmi protáhlému obdélníku. Již nejstarší katastrální plán města Prostějova (z r. 1836) ukazuje (viz Ročenka VIII., str. 105), že obdélníkové městiště každého domu voleno bylo tak, aby hloubka celého domu (60–70 m) byla nejméně pětinásobkem jeho frontální šířky, obrácené k náměstí. Stavení samo nemělo nějak značnou hloubku, měřiloť jen asi 15 m. Největší část městiště pohltily protáhlé dvory, mající od 15. století sladovny, případně i pivovary, jež se od konce 16. století bořily a nahrazovaly palírnami na pálení kořalky. Na zadním konci nádvoří byly do začátku 19. stol. stáje a chlévy. Na dvoře nikde nechybělo hnojiště, z něhož se odváděla hnojívka a splašky otevřenou stokou, zvanou vastřej, na ulici. Vastřeje zmizely teprve v 18. století, kdy se začaly zřizovati na dvorech žumpy.

Přední část domu, obrácená k náměstí, byla obytným stavením. Možno říci, že do 19. stol. byl měšťanský dům vlastně rodinným domem, v němž bydlela rodina majetníka domu a

kde měli staří rodiče výměnu. Pokud přece někde bydleli nájemníci, jde o rodiny vojáků (důstojníků), kteří náleželi k prostějovské posádce. Avšak skoro v každém domě bydleli ve dvoře podruzi, kteří dostali od majitele domu byt jako jeho zaměstnanci.

Od začátku 19. stol. odkládaly měšťanské domy původní ráz domů rodinných; četné sýpky se adaptovaly na byty, jež se stavěly i ve dvoře. Rodinný dům se ponenáhlu měnil v činžovní. Příčinu takové změny třeba hledati v tom, že se měšťané vzdávali zemědělské činnosti a přestali v měšťanských domech chovati dobytek. Výnosnost domu byla odkázána na činži.

Skoro každý dům na náměstí měl prostý nebo zdobený portál, dosti široký, aby se mohlo s povozy vjížděti do domu. Z portálů se zachovalo jen několik málo renesančních a barokních. Z průjezdu, tak zvaného dolního mazhauzu, se vcházelo jednak do obchodních a hostinských místností, jednak po schodišti do vlastního mazhauzu, velké předsíně, odkud vedly dveře do pokojů. V prvním patře bývaly také sýpky, jež se případně i venkovským zemědělcům pronajímaly. Druhých patér vlastně nebylo. Jak už bylo řečeno, rovné štíty, nad první patro vybíhající a zakrývající šindelové střechy, měly slepá okna s žaluziemi, takže domy vypadaly jako dvoupatrové. Toho si všiml jako zvláštnosti r. 1842 německý spisovatel M. G. Kohl.⁶⁾ Dvě patra se začala stavěti teprve od r. 1854, kdy tak učinil majetník t. zv. Onšova domu (Masarykovo nám. 24).

Domy městské i předměstské bývaly z orientačních důvodů rozděleny na čtvrti, mající každoročně volené uliční hejtmany, kteří pečovali nejen o pořádek a bezpečnost ve svém obvodu, nýbrž i vybírali činžovní, berní a různé obecní platy. Od 16. do 18. století se vnitřní město dělilo na tyto čtvrti: a) Výsadní domy, b) Od Vodní brány k Plumlovské bráně (Kníhařská), c) Od fortny k židovské škole (Školní), d) Od židovské školy (t. j. vlastní ghetto). Předměstí měla čtvrti: a) Před branou Olomouckou, b) Oujezd, c) Trávník, d) Novosady, e) Svato-petrská ulice, f) Od sv. Petra k Žešovské ulici, g) Žešovská

⁶⁾ Časopis Moravia z r. 1842.

ulice, h) Od Žešovské ulice k Drozdovicím (Poděbradovo nám. a Žeranovská ul.), i) Před branou Plumlovskou, j) Plumlovská čtvrť, k) Drozdovice.

Domy na náměstí, v ulicích vnitřního města a na předměstích se určovaly podle majitele domu (Primusovský dům na dnešním Masarykově nám. č. 21), někdy i podle sousedů z obou stran. Aby se předešlo možným omylům a nedorozuměním při úředním zápisu kupu nebo prodeje domu do gruntovních knih, městský písař neopomněl uvést i čtvrť, do které dům náležel, u pozemku, louky nebo vinohradu název dotýčné trati. U pravovárečných domů, jež se jako zájezdní hostince už z reklamních důvodů označovaly domovními znameními (U tří zajíců, U zeleného stromu, U modrého lva atd.), se zapisovalo i domovní znamení. Číslování domů podle popisných čísel vnitřního města, Olomouckého, Brněnského, Anenského a Plumlovského předměstí bylo zavedeno teprve od r. 1770. Na domech bychom však ani potom nespatrili tabulek s domovními čísly; ty zavedl teprve purkmistr Trübauer v letech 1828—1832. Taková praxe trvala do roku 1881, kdy ulice a náměstí dostaly nové pojmenování a kdy domy označeny orientačními čísly místo dřívějších popisných.

Nejvíce zpráv o prostějovských domech skýtají pozemkové knihy, zvané v 15. stol. purkrechtní a v 16. stol. gruntovní nebo trhové. Nejstarší z nich je z let 1475—1525 (měst. archiv sb. rkp. č. 442); jejím pokračováním jsou gruntovní registra písaře Jana Hořavy (1516—1526), uložené v zem. archivu v Brně (sb. rkp. č. 155). Serie tak zvaných bílých knih z let 1527—1547 se ztratily. Z dalších tří knih písaře Šimona Holuba (1548—1562) se zachovaly jen dvě (I., II.), třetí (označovaná III.) rovněž chybí. O úplné souvislosti městských knih trhových možno mluvit až od r. 1563, kdy byl dán základ ke sbírce zv. A—Z, jdoucí od uvedeného roku. Na začátku 19. století dostaly trhové knihy, označované římskými číslicemi, novou organizaci: jestliže se do té doby zápisy zaznamenávaly chronologicky, jak šly za sebou, a o kontinuitu trhových změn se pečovalo odkazy na dřívější kupy a prodeje, nový systém zavedl zvláštní pozemkové knihy pro vnitřní město (Židovská obec náležející pod plumlovskou jurisdikci, měla grun-

tovní knihy uloženy u vrchnostenského úřadu plumlovského) a samostatné pro každé ze čtyř předměstí; stejně bylo novinkou, že se smlouvy a doklady ukládaly zvlášť, v tak zvané sbírce listin. Tím se dosáhlo snadné orientace o jednotlivých domech podle jejich popisných čísel.

Doněvadž se všechny trhové knihy, zvláště ony z prvé polovice 16. století, nezachovaly, není možno líčiti osudy jednotlivých domů již od 15. století. U některých domů se to sice podařilo, ale jen u těch, u nichž nedošlo k vlastnickým změnám, zapsaným v době, z níž gruntovních knih postrádáme.

Proto u každého domu jako nejstarší záznam je volen ten, od něhož dá se řada vlastníků nepřetržitě sledovati až po dnešní časy.

Č. p. 60 (Masarykovo nám. č. 3).

Od polovice 16. století náležel tento výsadní dům (podle nejstaršího záznamu l f. 28), hraničící podjezdem, jímž se vcházelo do Kostelní ulice a do židovského ghetta, se západním traktem radního domu (rathouzu), *Fridrichovi řemenáři*. Jako vážený měšťan zasedal od 80tých let 16. stol. až do začátku 17. století velmi často jako spoluradní v prostějovské radě. Doživ se vysokého věku (zemřel r. 1618), Fridrich řemenář odkázal dům dědicům: synům Tobiášovi i Balcarovi a vdově Maruši, jež se brzo po Fridrichově smrti provdala za Jana Hlavinku. Fridrichovi synové prodali (r. 1617) dům *Mikuláši Veminkovu* za 1000 hř., z nichž složeno ihned 300 hř. a ostatní se měly ročně spláceti po 30 hř. (kn. trhová D f. 303). Ještě před bělohorskou pohromou vyměnil dům dva majitele. Veminko jej prodal již po dvou letech (1619) *Jiříkovi Michalovu* s podmínkou, že nový majetník mu splatí závdavek a převezme purkrechtní platy, ujednané r. 1617; týž jej však ještě téhož roku (v listopadu) postoupil soukeníku *Pavlu Važanskému*, který jej splácel (od r. 1620) po 30 hř. ročně. Když pak Važanský r. 1630 zemřel, rada přenechala dům sládkovi *Tomáši Vaňkovi*; v jeho rukou byl za hrozného řádění císařského a pak švédského vojska. Nenáležel sice k oněm osmi úplně zpustošeným a opuštěným pravovárečným domům, ale vojsko v něm bytující,

značně jej poškodilo. Od r. 1634, kdy se z každého domu vybírala zvláštní taxa ve výši 30 hř., jeho hodnota vzrostla na 1030 hř. Po Vaňkově smrti (1654) přešel na jeho zetě *Marlina Smržického*, manžela sládkovy dcery Anny. Roku 1669 se připomíná jako držitelka domu vdova *Anna Smržická*, která jej téhož roku prodala *Jiříkovi Illgnerovi*, provazníku a synu zámožného rektora prostějovského (D 306). Skrovné věno jeho manželky Judity, dcery Eliáše Kyčky, měšlana a mydláře, svědčí o chudobě měšťanstva, jež ještě 20 let po válce pocívalo poválečnou tíseň. Illgner koupil zchátralý dům, na nějž Anna Smržická byla již 450 hř. splatila, za 200 hř.; 100 hřiven zaplatil ihned manželčiným věnem a zbytek měl do 2 let vyrovnati (ročně po 50 hř.). Kromě toho měl ročně spláceti 20 hř. podílníkům i obci za dlužné dávky obecní. Poněvadž již příštího roku (1670) na to nestačil, magistrát přihlížeje při jeho žádosti „na těžké nynější časy a na velkou ruinu téhož domu“, zmínil Illgnerovi roční platy purkrechtní z 20 na 15 hř.

Sotva však byl dům nejnuteněji opraven, již r. 1697, kdy náležel vdově *Juditě Illgnerové*, zasáhl jej největší a nejzlobnější požár v dějinách města Prostějova. Aby vdova mohla dům znovu vystavěti, obec jí, jako každému vyhořelému, slevila třetinu purkrechtních platů. Tak se r. 1698 uvádí při domě Judity Illgnerové poznámka: Poněvadž město skrze nešťastný oheň k ruině přišlo, aby zase k předešlému stavu přijíti mohlo, páni starší spolu s starou radou a deputirovanými (obecními staršími) uznali každému vyhořelému třetí díl z purkrechtu na stavení uleviti. Podle toho na paní Juditu Illgnerovou 3. díl, t. j. 63 hř. přišlo, kterou srážku nápadníci pro rata traťiti musí.

Za Illgnerové byl dům znovu vystavěn a dostal celkově dnešní podobu, jak vidíme na obraze hořícího Prostějova (1697). Na dvoře se rovněž vybudovala úplně nová palírna se 2 kofalečnicemi a 1 mycím kotlem. Když vdova brzo potom zemřela, rada jako poručník sirotek prodala „nově postavený dům“ i s příslušným palírenským inventářem za hotově složených 1200 zl. mor. *Kristiánovi Hrdinovi*, který se byl r. 1696 jako šternberský měšťenin do Prostějova příženil. Jeho jméno se vyskytuje velmi často v seznamech členů prostějovské rady. Za-

íímavý je inventář jeho pozůstalosti z r. 1718.⁷⁾ Hrdin hlásil se národností k Němcům; jím začíná řada německých majetníků, jimž dům, zvaný snad už tehdy „U anděla strážce“, po více než 150 let náležel. Po jeho smrti dědila dům vdova *Anna Sidonie*, provdaná *Nováková*, jež se před tím vyrovnala s manželovými sourozenci a převzala dluhy. Ale hned téhož roku (1719) jej prodala *Janu Jiřímu Voglovi* za hotových 2300 zl. Poněvadž nový majitel již po 2 letech zemřel, od r. 1721 připadl vdově *Veronice Voglové*, jež se ještě téhož roku provdala za *Adama Laníka*; podle smluvních smluv dala mu dům připsati. Po 11 letech Laník vymíniv si v domě výměnu, pozůstávající ze světnice, komory a kuchyně, již postavil roku 1731 nákladem 212 zl.⁸⁾ postoupil jej r. 1732 za 2000 zl. mor. svému zeti *Frant. Holzingerovi*, vicesyndikovi a kronikáři, který pečlivě zaznamenával osudy města za války o dědictví rakouské. Některá vnitřní zařízení domovní ještě dnes připomínají jeho častá stavební podnikání. R. 1734 dal Holzinger dům pokrýti novou šindelovou střechou; téhož roku opatřil palírnu novým kotlem, postavil nové chlévy, kravský i pro vepřový dobytek a novou sýpku. Maje časté spory se syndikem, měst. vedoucím úředníkem, vzdal se úřednické služby a věnoval se palírnictví a hostinství. Po jeho smrti připadl výsadní dům (za 2600 zl.) vdově *Veronice Holzingerové* jež se brzo potom provdala za Ant. Slámu, častého prostějovského purkmistra ze 60tých let 18. století. Z jejich 2 dětí z prvního manželství Marie Teresie se provdala za *Jindřicha Schwerschenga*, hejtmana a pevnostního auditora v Hradci Králové. (E 587). Jemu také podle závěti Veroniky Slámové (zemřela r. 1793) připadl dům „U anděla strážce.“ Schwerscheng jej však 1799 prodal předměšťanu *Gabrielovi Budinerovi*, po jehož smrti (1802) připadl vdově *Rosalii Budinerové*.

Do té doby věnován byl dům výhradně hostinské a palírnické činnosti. Tak bylo i za nástupce *Vojtěcha Barnerta*, jemuž jej (1815) koupil jeho otec Michal Barnert za 13.200 zl. (P 131). Když pak se Barnertovi přestěhovali do Olomouce, prodali dům (1822) *Janu Voglovi*, obchodníku sřížným zbožím,

⁷⁾ Viz archiv v Prostějově: St. registr. fasc. 42, č. 2.

⁸⁾ Měst. archiv: Sb. rkp. 441 f. 15.

za 6.800 zl. konv. m. Dům, jenž je podnes vlastnictvím Voglový rodiny, dostal tehdy krámské místnosti. Ve dvoře se sice dále pálila kořalka, ale to už bylo vedlejším zdrojem příjmů. Hlavním byl obchod. Viděti to z toho, že se r. 1835 obchodně využívá i průjezdu, jež najal žid Michal Spitzer, aby mohl v křesťanské obci na újmu železářů prodávati železné zboží. Poněvadž šlo o nedovolený nájem, magistrát zakročil a nájemní smlouvu zrušil.

R. 1853 převzal dům i obchod střížným zbožím, v cepě 7.000 zl. konv. měny, syn *Jan Vogl ml.* Jeho sňatek (1868) se sestřenicí Antonií Hatzurovou byl prvním civilním sňatkem v Prostějově. Po jeho smrti (1872) vlastnické právo na dům připadlo vdově *Antonii Voglové*. Její druhý manžel (1881), sklenář Leopold Svoboda způsobil, že se obchod, dotud střížným zbožím, přeměnil ve sklenářský. Od r. 1917 je vlastníkem domu *Jan Vogl*.

V posledních letech provedly se v domě tyto přestavby: r. 1906 postaveno při zdi sousedního domu č. p. 59. skladiště (23 m dlouhé) a zasypana studna. R. 1919 postavena brusírna skla a r. 1926 v zadní části prvního poschodí nové obytné místnosti a vyměněny krovy.

Č. p. 59. (Masarykovo nám. č. 4.)

Podle nejstaršího záznamu o tomto domě byl do r. 1488 jeho vlastníkem nějaký *Pičan*, který jej téhož roku prodal za 136 hř. *Hanzalovi pekaři* (Purk. f. 32). V rodě Hanzalově udržel se dům, jistě někdy na prahu 16. století přestavěný, do r. 1555, kdy jej rukojmí za nebožtíka *Jana Hanzala*, prodali *Filipu provazníkovi* za 800 hř.; nový majitel složil v hotovosti 80 hř. a uvolil se, že bude zbývající sumu každoročně v čase sv. Jiřího spláceti po 30 hř. (Il. f. 239). Od r. 1566 dům náležel pasíři *Danielovi Karáskovi*, jinak též *Měšťánkovi*, který jej získal za 800 hř., to jest za kupní cenu, na jejíž výši se dům od 16. stol. ustálil. Za touž cenu odkoupil jej r. 1577 *Matěj Smejkal* od rukojmích, kteří jej byli nuceni prodati, poněvadž Daniel Měšťánek nepořádně platil purkrechtní peníze (A 46). Za Smejkalu vzrostla hodnota domu na 830 hř., za kterouž

částku koupila jej (1587) vdova po Želiborském z Vyškova, zvaná *Zuzana Soplivá*, téhož roku se provdávší za Němce *Barloše Heřmana* z Janovic u Rýmařova.^{*)} Heřmanovo jméno čteme r. 1601 v seznamu členů městské rady. Poslední zprávu o něm podává rychtářská kniha z r. 1608; podle ní Heřman dopustil se homosexuelního zločinu se svým čeledínem a měl býti podle tehdejších právních norem trestán na hrdle. Poněvadž se však manželka Zuzana přimlouvala za něho u vrchnosti, Karel z Lichtenštejna mu udělil milost a uložil pokutu 500 zl. ve prospěch městské pokladny. Páni starší považující se za vlastníky domu, prodali jej *Bartoloměji Mrnému* za 1000 hř., na něž nový majitel ihned složil 250 hř. a ostatek splácel po 30 hř. (D 36.) Dřívější vlastník byl i s rodinou z Prostějova vypovězen.

Za krušných dob válečných býval Bartol. Mrný, jenž konvertoval ke katolictví, častým spoluradním (1624, 1626 atd.). Týž prodal dům (1631) za 1000 hř. *Václavovi Tichému*. Kdy přešel na řezníka *Václava Kunovského*, nedá se zjistiti, poněvadž z gruntovní knihy D bylo nešetností značně listů vytrháno; mezi nimi i onen, uvádějící kupní zápis Václava Kunovského. Jisté je tolik, že mu již r. 1656 náležel. Jeho hospodářské poměry byly velmi neutěšené a po jeho smrti přímo zoufalé; vdova dlužila nejen několik splátek purkrechtních peněz, nýbrž i několikeroú činži a kontribuci. Rada proto vdově Kunovské pohrozila, že jí dům prodá, jestliže do 6 neděl nesplní dlužných povinností. K prodeji nedošlo a dům se dále v rodě Kunovských udržel; r. 1678 přešel jako „vejsadní dům na rynku ležící“ (v ceně 1030 hř.) na syna *Václava ml. Kunovského* (E 191). Řeznictví se v domě provozovalo i po jeho smrti za *Martina Follina* (Foltinovského), jenž jej r. 1687 získal jako manžel někdejší vdovy Kunovské, zaplativ zaň v hotovosti 500 hř.

Po požáru, při němž i Foltinův dům k „ruině přišel“, slevena majiteli třetina purkrechtních platů (33 hř.) Po jeho smrti připadl dům vdově *Alžbětě Follinové*, jež jej r. 1711

---

^{*)} Kloboučnický tovaryš Bartol. Heřman požádal (1587) radu, aby pozvala k vykonání svaatebních smluv jeho otce Jana Němce z Janovic. (Zem. archiv v Brně. Sb. Bočkova č. 10.274 (kopiát z r. 1587).

postoupila svému synu (z prvního manželství) *Tobiáš Kunovskému* za 1622 zl.; matka si zajistila v domě výměnu a výživu. Roku 1731, kdy Dobiáš Kunovský prodal dům *Maxmiliánovi Pospíšilovi*, vzrostla kupní cena domu na 3.800 zl., klesla však r. 1743, kdy jej vdova Pospíšilová prodala měšťanu *Petru Šmehlíkovi*, zase na 3.300 zl. Bohatý Šmehlík, pamatující značnými odkazy zvláště na kostelní účely (cellenskému bratrstvu, jež ročně vypravovalo procesí do Marie Zell, odkázal 2.000 zl.), r. 1769 učinil manželku *Veroniku* universální dědičkou.⁹⁾ Brzo potom připadl jejímu druhému manželci *Janu Gattonimu*, italskému kupci. Od té doby dům, jenž byl před tím zařízený jen pro hostinské účely, dostal též obchodní krám. Na sklonku 18. století (1790) postoupil jej Jan Gattoni svému zeti *Michalovi Voglovi*, manželovi dcery Vincencie, za 4.500 zl. Když se ovdovělá Vincencie r. 1796 provdala za velkoobchodníka obilím *Antonína Neumanna*, dala ženichovi připsati dům za 7.000 zl. (K 472). Za napoleonských válek (1803) byl dům oceněn na 10.000 zl., z toho pravovárečná výsada na čtvrtinu (2.500 zl.).

Roku 1810 byl již odhadnut na 17.500 zl. Tehdy měl v levo od domovních vrat 2 hostinské místnosti a kuchyň; ve dvoře byla prostranná palírna (od r. 1814 se 2 kotly), uprostřed studna a vzadu 5 koňských stájí pro 30 koní a veliký chlév pro 30 vepřů. V prvním poschodí byl malý byt o 1 světnici a kuchyni a ve druhém poschodí (se slepými okny) 4 sýpky.

O inventáři nálevny dovidáme se roku 1821, kdy Ant. Neumann za 18.000 zl. prodal zadlužený dům *Eleonoře Spurné*, dceři Jakuba Spurného z Lysic. V hostinských místnostech byly: 1 výčepní a 1 dlouhý stůl, 3 dlouhé lavice u zdi a dřevěný stojan na prádlo; v palírně byly 2 kotle. El. Spurná, od r. 1822 provdaná za Josefa Schianského, rovněž z Lysic, o dům se nestarala a daní a úroků neplatila; bydlíc s manželem v Lysicích, postoupila jej bez náhrady matce *Magdaleně Spurné*, která však jej po 2 letech (1825) za 7.200 zl. odevzdala manželům *Jos. a Eleonoře Schianským*. Ti jej příštího roku (1826) prodali *Janu a Františku Gartnerovým* za 7.360 zl. a přestě-

⁹⁾ Staré regist. fasc. 40 č. 6.

hovali se do zakoupeného domu „U zeleného stromu“.¹⁰⁾ Po 2 letech získal jej za 8.000 zl. *Jan Khier*, zámožný obchodník smíšeným zbožím; máje ve vnitřním městě několik domů (č. p. 89 a 106), kupectví v něm neprovozoval, nýbrž prostřednictvím manželky Barbory jen hostinskou živnost.

Po smrti manželčině pronajal Jan Khier dům za roční nájem 280 zl. Leopoldu Löwymu, do té doby obchodníku v židovské obci. Brzo po r. 1848 Löwy žádal městskou radu, aby mu udělila (v křesť. obci) obchodní oprávnění na prodej krátkého a norimberského zboží. Poněvadž se mu to po četných rekursech podařilo, lze jej počítati k prvním prostějovským židům, kteří se osvobodili ze zajetí těsného a nevýnosného ghetta. L. Löwy, odkoupiv dům (1868) od Jana Khiera za 16.500 zl., zahajuje nepřetržitou linii židovských vlastníků domu č. p. 59: r. 1870 jej koupil za 30.000 zl. *Gottlieb Husserle*, který jej dal r. 1884 připsati dcerám *Betti Billové a Žofii Kaufmannové*. R. 1894 jej odkoupil *Michal S. Czech*, obchodník sřížným zbožím; po něm je (od r. 1922) vlastníkem domu *Hugo Czech*. Za něho dostal dům novou fasádu, domovní průjezd přestavěn na chodbu a r. 1925 provedena nadstavba druhého patra.

Dům „U měsíčka“ č. p. 58 (Masarykovo nám. č. 5.)

Takto zvaný dům náležel již v 15. století k předním měšťanským domům prostějovským; z té doby se dochovalo na východní straně jeho nádvoří (hned při domovním průjezdu) pozdně gotické ostění, vladislavského rázu, s místností, mající křížovou klenbu.

Tolik je jisté, že začátkem 16. století náležel měšťanovi *Rouskovi*, po jehož smrti se vdova Magdalena (1547) provdala za *Jana Hrbce*, skoro každoročně voleného purkmistra v letech 1547—1564. Po Hrbcově smrti prodala vdova pravovárečný dům a k němu patřící dvůr na předměstí, jakož i role a louka za Kosteleckou ulicí, vše za 1500 hř., *Martinovi Zahrádkovi*.

¹⁰⁾ J. Kühndel Dům „U zeleného stromu“ str. 10. (Zvláštní otisk z díla *Deset let Družstevního podniku hostinských v Prostějově 1931*).

¹⁰⁾ Sb. rkp. č. 450. f. 75.

Nový vlastník složil hned 200 hř. a zaručiv se řadou zámožných rukojmích, uvolil se, že bude spláceti Hrbcovým dědicům dlužnou částku ročně (o sv. Martině) po 60 hř. Dlouho však tak nečinil, poněvadž již po 3 letech (1569) prodal dům i s loukou (bez dvoru) *Martinovi Kolářovi* za 900 hř. (III. f. 39.) Ani on však dlouho v domě nesetřval a již r. 1572 jej prodal *Jiříkovi Tročkov* za 1200 hř.; týž dal ihned 200 hř. a purkrechtní peníze platil ročně (o sv. Martině) po 50 hř. Nový majitel domu U „měsíčka“ zapsal se do dějin města Prostějova jako častý purkmistr v letech 1576—1582. Po jeho smrti náležel dům *Janu Machnického*, manželovi Tročkovy dcery Elišky, a brzo potom (1586) koupí i s loukou za Kosteleckou ulicí *Kašparovi Mydlářovi* za 1300 hř. Za touž cenu rada jej r. 1597, kdy Kašpar mydlář zemřel, prodala *Matoušovi Velvarskému*, který složil ihned 150 hř. a uvolil se, že bude dlužnou sumu spláceti ročně po 50 hř. (C 455). Až do té doby měl dům Velvarského a jeho souseda Eliáše Hviždě (č. p. 57) společný pivovar. Oba sousedé jej koncem 16. století zbořili a o cihly i kamení se rozdělili; avšak nikdo z nich nechtěl postavit soumezní zeď. Pro tu věc docházelo mezi oběma měšťany k častým sporům a nedorozuměním, až konečně rada zasáhla a oba znesvářené sousedy rozsoudila tak, že se jak Velvarský tak i Hviždě dohodli a společným nákladem postavili cihelnou a kamennou zeď. Velvarský si tehdy dal knihovně zajistiti, že „v budoucnosti držitel tohoto domu, nynější neb budoucí k stavění neb opravě zdi povinen býti nemá.“ Péče o udržování zdi patřila Hviždovi a příštím vlastníkům jeho domu. Když jej začátkem 17. století (1604) koupil za 1500 hř. Jiří Šobr, přistěhovalý z Mor. Třebové, už se v něm pivo nevařilo, nýbrž jen se sladovalo a páčila kořalka. Stejně tak bylo za *Jana Rohlíka*, jehož vdova Šobrová téhož roku (1604) pojala za manžela. Od r. 1616, kdy dům koupil (za 1500 hř.) apatykář *Jan Biener*, byla v domě lékárna. O tom, jak už tehdy, ještě před třicetiletou válkou, přecházely domy ve vniřním městě do německých rukou, svědčí jména rukojmích, kteří se za Jana Bienera zaručili. Byli to: Jan Koch, Feit řemenář, Jan Štamperger, Heindrich šiftař, Bartoloměj Florin, Petr Kyncl, Jeremiáš ostružník, Tomáš Merkl, Gregor Reis, Matěj Šoltys, pasíř Petr Sachs, Martin

Gerstmann, Bernardt kotlař, Jan Hyller, Maťouš Cyger, Tobiáš Heidinger, Pavel Dager, Petr Kreider, Tomáš Vechelius, Jan Tepler, Markus zámečník, Fejt provazník, Fejt zámečník, Fridrich lazebník, koželuh Jakub Wolner.

Po dvou letech vystřídal dům opět českého vlastníka, když jej r. 1618 koupil za 1600 hř. *Martin Važanský* od dědiců zemřelého Bienera. Jako zámožný a vážený soukeník býval po léta cechmistrem prostějovských soukeníků. Dům „U měsíčka“ udržel se po celou třicetiletou válku v rodu Važanských; r. 1631 přešel na syna *Jana Važanského*. V době, kdy císařská posádka město sužovala a vykořisťovala (1642), chudá vdova *Dorota Važanská*, již byl dům za 1650 hř. připsán, nemohla roční splátky sehnati. Rada uznala a shovívavě přihlížejíc k její nouzi i k tomu, „aby se s drobnými dítkami mohla obživovati“, nežádala od ní závdanku a slevila jí roční platy z dřívějších 50 na 30 hř. Leč vdova a pak její manžel *Augustín Veminko* nedovedli zaplatiti ani zredukované purkrechty. Proto rada vidouc r. 1644, že „jsou těžká léta a že dům od soldatův na zkázu a v pustotu byl uveden“, prominula Veminkovi nespłacené purkrechtní peníze. Boj o uhájení holého života znemožňoval Veminkovi, aby zpustlý a polozbořený dům znovu postavil; proto jej raději (1644) prodal *Janu Mašatovi* za hotově složených 20 hř. a za roční splátky po 30 hř. Ale přes urgence rady, aby se stavělo, byl dům ubohou pustinou a šeredným zbořeniskem jak za Mašaty a za jeho nástupce *Jiříka Benáckého*, za něhož se byla vdova Mašatová provdala, tak i později za landškrounského přistěhovalce *Jiříka Žilky*, perníkáře, který jej r. 1649 odkoupil. Ostatně ani jiné měšťanské domy na jižním pořadí hlavního náměstí nebyly na tom lépe. Ještě r. 1658 byl dům „na větším dile zpustlý“. Tehdy jej koupil soukeník *Martin Wunderlich*. Rada uloživši mu, aby jej řádně opravil a dostavěl, poskytla mu značných úlev platebních: z kupní ceny (1650 hř.) mu slevila 200 hř. a roční platy zmírnila z dřívějších 30 na 24 hř., vše s podmínkou, že uvede dům do pořádku (D 370.) O to se věhlasný Wunderlich, jako častý rychtář a purkmistr, vskutku postaral a, když jej r. 1674 přenechal svému zeti *Janu Gedeonu Voříškov*i, městskému podpisaři, dům už nejevil stop hrozné války. Neklidný a nesná-

šenlivý Voříšek, máje časté spory a hádky se syndikem Zegerem, prvním obecním úředníkem, raději se městských služeb vzdal a zřídil novou palírnu, věnoval se jako majetník výsadního domu výnosnější živnosti hostinské a palírnické.

Po jeho smrti připadl dům (1694) za hotových 1800 zl. *Jiříku Řezníčkovi*, jednomu z dědiců (E 195). Vdova Veronika Voříšková však kupní smlouvy neuznala a uplatňovala předkupní právo na dům, náležející někdy jejímu otci. Za vleklého sporu s obcí se odvolala k liechtenštejnské vrchnosti, jež jí dala za pravdu. Městské radě nezbylo, než aby předchozí zápis zrušila a dům připsala (za 1800 zl.) *Veronice Voříškové*. Rada však přece svou moc proti vdově uhájila. Veronika se totiž provdala za příštěhovalého Jiříka Knauera, který měl do 6 neděl ode dne sňatku prokázat, že ho jeho vrchnost propustila z poddanství. Poněvadž se mu to nepodařilo, rada provdané Veronice nařídila, aby dům prodala a z města se vystěhovala. *Zachariáš Gärtler* byl oním kupcem, který jí zaplatil 2.304 zl.

Když dům r. 1697 za největšího požáru prostějovského vyhořel, rada chtějíc novému majiteli umožnit, aby dům znovu postavil, slevila mu z ročních platů purkrechtních 63 hř. Možná říci, že výstavba, kterou Gärtner po požáru provedl, přidržela se někdejšího plánu Martina Wunderlicha. V přízemí byly opět hostinské místnosti a za nimi rodinný byt, ve dvoře palírna a při vjezdu z Brecherovy ulice stáje. V prvním patře další rodinný byt a sýpky.

V letech 1705—1718 náležel *Frant. Gärtlerovi*, snad synu dřívějšího vlastníka. Nový majetník zaň zaplatil 2348 zl. a zavázal se, že od kupu upustí, nebudou-li s ním ostatní dědicové spokojeni. Roku 1718 jej koupil i s rolí na 6 měřic *Antonín Smetana* za hotově splacených 4.500 zl. a po dvaceti letech (1738) prodal *Janu Stadlerovi* za 4.850 zl. Po jeho smrti (1755) připadl za 4.500 zl. vdově Josefce Stadlerové, která se za krátko provdala za Itala *Josefa Brentana*, obchodníka smíšeným zbožím. Poněvadž však r. 1758 zemřela, dědicové dali si dům „U měsíčka“ připsati a hned jej prodali (za 6000 zl.) *Jiřímu Mannsfeldovi*; Brentano si tehdy písemně vymínil bezplatný byt v I. patře. Nový majetník dům částečně

přestavil nákladem 1.200 zl. Čeho se přestavba týkala, nedalo se zjistit. Od r. 1768 získal jej při veřejné dražbě za 5.150 zl. ranhojič *Jan Rother*, rodák z Bouzova (E 199). Absolvovav anatomické oddělení při vídeňské akademii a vyučiv se v Olo-mouci lazebnictví, byl již kolem r. 1750 městským chirurgem prostějovským. R. 1790 skončil dobrovolnou smrtí; téhož roku koupil dům v licitaci pekař *Jan Ehrlich* za 6.605 zl., zaplatil však hned jen 3000 zl.

Za napoleonských válek bylo „U měsíčka“ největší pro-stějovské pekařství, jak za Jana Ehrlicha, tak i za vdovy *Terezie Ehrlichové*, jež r. 1806 převzala zadlužený dům (8910 zl. dluhů) za 12.000 zl. (K 254). Když se vdova provdala za *Martína Machoye*, jenž v něm otevřel obchod krátkým a norimberským zbožím, pekařství v něm provozoval syn Josef Ehrlich, současně nájemce hostinských místností. Tak bylo až do smrti Terezie Machoyové, jež dům závětí odkázala (1822) svým 4 dětem a manželovi Mart. Machoyovi; měl-li by se prodati, v tom pří-padě náleželo předkupní právo jejím dcerám. Dědicové však jej (1823) prodali za 10.800 zl. *Jos. Knettnerovi*, obchodníku krátkým zbožím, jenž však v něm nebydlel. Martin Machoy si podle kupní smlouvy ponechal krám na doživoří za roční ná-jemné 20 zl. a 2 pokoje v I. poschodí se sýpkou za ročních 60 zl.; Jan Ehrlich si vymínil nájem hostince a jeho bratr Jos. Ehrlich pekárnu s přilehlou komorou na mouku (místnost s go-tickým ostěním), byt s 1 pokojem a ve druhém patře sýpku; vše za roční nájemné 60 zl. Nový majetník získal kupem domu i palírenský inventář (1 kotel, 6 putýnek, 1 chladič a 1 měděná konev). Z kupní smlouvy se také dovídáme, že v hostinské místnosti byly: 2 dlouhé stoly, 4 lavice, 12 židlí s opěradly, výčepní stůl a starý dřevěný krucifix.¹¹⁾ Výsadník Jos. Knettner však těžce zápasil s dluhy. Jedině z finanční tísně pronajal (1827) zadní trakt domu (v ul. Brecherově) židu Pinkesu Hir-schovi za obchod; ale na základě stížnosti Jana Wichterle, obchodníka kůží, magistrát mu to zakázal. R. 1839 prodával se jeho dům ve veřejné dražbě a připadl — velmi lacino — za 8.800 zl. *Ignáci Demlovi*, který pak v něm provozoval ho-

---

¹¹⁾ Po dnes se při domě zachoval a náleží MUDr. E. Skulovi.

stinství a palírnictví (V 325). Dům „U měsíčka“ byl jedním z prvních, který měl r. 1840 požární pojištění.

Když jej r. 1846 Ignác Deml prodal za 14.000 zl. manželům *Jos. a Eleonoře Horákovým*, připadla celá kupní cena prodavateli; dům byl bez dluhů. Od té doby cena domu rapidně rostla. R. 1848 už zaň zaplatili manželé *Adam a Marie Voglovi* 18.000 zl. (Th. I. f. 201). Adam Vogel, mající nálev lihovin také v radničním sklepě prostějovském, založil slávu výsadního domu „U měsíčka“, jakožto chvalně známé vinárny prostějovské. Dobrá pověst „Měsíčka“ nezanikla ani za nových majitelů, *Aloise a Josefy Götzových*, kteří jej zakoupili (1871) za 50.000 zl. Náhlý vzrůst kupní ceny domu třeba vysvětliti četnými přestavbami, které Adam Vogel v domě podnikl v letech 1861—1866. Průmyslník Alois Götz v domě nebydlel; za jeho éry byl hostinec pronajat, stejně jako místnosti I. patra, z nichž část pronajal (1882) český advokát JUDr. Jos. Kolovrat; ve dvoře adaptovala se bývalá pekárna v knihtiskárnu, kterou tam r. 1881 přenesl Jos. Vrla. Po smrti Aloise Götze († 1893) připadl celý dům vdově *Josefině Götzové*, jež jej téhož roku dala připsati manželům *Karlu a Leopoldině Postlerovým* (taťo byla její dcera) za cenu 50.000 zl.

Po restaurátoru Karlu Postlerovi († 1903) zdědila celý dům *Leopoldina Postlerová*, od níž jej koupil (1905) za 150.000 K *Václav Horák*, zprvu žurnalista a polský překladatel, pak redaktor Hlasů z Hané a konečně majitel knihtiskárny v budově nynější radnice. Nový vlastník domu „U měsíčka“ hned téhož roku (1905) přenesl knihtiskárnu do vlastního domu, když se byl Josef Vrla vystěhoval.

Od r. 1926 náleží vlastnické právo domu č. p. 58 *Marii Horákové*, provdané *Skulové*.

(Pokračování o prostějovských domech v dalších ročnících.)

Prostějovské domy.

Masarykovo nám. č. 6 (č. p. 57).

První známý majetník pravovárečného domu na dnešním Masarykově nám. č. 6 byl Tomáš Holil. R. 1549 jej prodal Venclo kloboučnickovi za 1075 hř. a to tak, že převzal Venclov domek na předměstí v ceně 150 hř., kloboučník hned splatil 40 hř. a ostatní peníze měl podle kupní smlouvy spláceti ročně po 36 hř. vždy o sv. Martině.¹⁾ Vencl byl podle jména Němec, jenž se jako příčinlivý řemeslník z malých začátků domohl pravovárečného domu na náměstí. Na sklonku života vlastnil i menší hospodářství v Novosadech (Dolní ulice) a čtvrt role, jakož i zahradu s chmelnicí v Kostelecké ulici (Sb. rkp. 456, f. 169). Za Venclo kloboučníka, jenž často zasedal v radě jako purkmistr nebo konšel, připomíná se při domě i krám. Po jeho smrti (1579) obecní rada, jako zákonitý poručník a vykonavatel Venclovy závěti, prodala dům s pivovarem i sladovnou ve dvoře, s cínovým nádobím hostinským, pivními bečkami, s hospodářstvím a polnostmi a „se vším, což hřebíkem přibito a hlinou zamazáno jest“, vše za 1850 hř. Tomáš Fouskovi; ten jej ihned přenechal za stejných kupních podmínek (1850 hř., 150 hř. závdavku a roční splátky po 64 hř.) Jakubu Sixtidu Čáslavskému, rodáku z Čáslavě (* 18/7 1556), humanistickému básníku a významné osobnosti prostějovské historie.

Jakub Čáslavský, absolvent pražské university, přišed do Prostějova jako chudý bakalář, vyučoval na městské škole. Seznámiv se s patricijskou dívkou Maruší, dcerou velkokupce Martina Primusa, nejbohatšího Prostějovana své doby, pojal

¹⁾ Okresní soud v Prostějově: Trhová kniha II., fol 1.

ji za manželku proti vůli jejího otce, jenž ji toho ani na smrtelné posteli nezapomněl. Tím prý jej, jak Primus v závěti uvedl,²⁾ „na srdci i na zdraví urazila a věku mu ukrátila“. Když po Primusově smrti (+ 1581) městský písař Jan Bělkovský z Ronšova, první letopisec města Prostějova, po němž se zachovaly „Pamětní knihy města Prostějova z r. 1583“, opustil Prostějov, rada přijala Jakuba Sixta Čáslavského za městského písaře. V té funkci Jakub Sixtides r. 1586 prodal dům Eliášovi Hviždovi za 1200 hř., bez polí a statku v Novosadech (1589 je koupil jeho švagr Pavel Primus) a zakoupil bývalý dům pernstejnského sekretáře Onše z Břesovic (Masarykovo nám. 24); od r. 1590 jej spatřujeme v rodné Čáslavi, kde zasedal v radě jako purkmistr, účastnil se zemských sněmů a sjezdů a byl berníkem kraje čáslavského.³⁾ R. 1603 vyprosil od Rudolfa II., že erbu a přídomku „ze Zvířetína“, jenž náležel jeho příbuznému Václavu Sixtovi, válečníku proti Turkům, mohla užívat nejen jeho rodina, nýbrž i Pavel Primus, první erbovní měšťan prostějovský.

Eliáš Hvižd za svého života nesplatil Jakubu Sixtovi ze Zvířetína všech ročních platů, na domě vážnoucích. Purkrechtní platy posílali Sixtovi — a po jeho smrti (1609) zefum Jiříku Chmelovi a Valentovi Uhřičickému v Ivančicích — i nástupcové Eliáše Hviždě.

Když Eliáš Hvižd r. 1607 zemřel, dům připadl kramáři Janu Líkařovi. Podle kupní smlouvy, ujednané s prostějovskou obcí, Jan Líkař dal zaň 1200 hř., hotově zaplatil 120 hř. a ostatek měl spláceti ročně po 40 hř. (D 8.). Kramář Líkař v koupeném domě dlouho nepobyl. Skonal r. 1610 a dědicové postoupili dům za dřívějších kupních podmínek vdově Estře Líkařce. Dům po ní zůstalý připadl jejímu nejstaršímu synu z prvního manželství Sigmundu Veminkovi, jenž jej na prahu třicetileté války prodal mladšímu bratrově Mikuláši Veminkovi (1619). I za Veminků byl výsadní dům jediným kupeckým domem na jižní frontě hlavního náměstí. Zub třiceti-

²⁾ Viz můj článek „Kulturní a majetkové poměry v 16. stol. v Prostějově“ v Ročence I. (1924), str. 41.

³⁾ Frant. Koželuha: Paměti o školách prostějovských. (Program reálky 1889, str. 14).

leté války jej značně ohlodal už r. 1623, když jej Mikuláš Veminko prodal choťebořskému rodáku Bartoloměji Dvořákovi, jenž se po příchodu do Prostějova podepisoval zkomoleně po svém rodišti — Herdiborský. V jeho rodu udržel se výsadní dům po více než 100 let a přežval všechny ořesy a hrůzy války třicetileté. Bartoloměj Herdiborský skupováním pozemků vyrostl v zámožného měšťana — statkáře; o jeho bohatství svědčí daňový rejstřík z konce 17. stol., kdy (1696) byl největším poplatníkem města Prostějova. Hrozného požáru, jehož dravé plameny zničily i Herdiborského dům (1697), se tento přední prostějovský měšťan už nedožil. Poněvadž z dědiců nikdo neměl chuti, aby postavil „do gruntu zhořelý dům“, vdova Herdiborská jej hned po požáru prodala synovi Karlu Herdiborskému za hotových 1000 zl. (E 390). Za mladého Herdiborského dostal nově postavený dům barokní vzhled stejně jako jiné domy, po požáru vybudované. Jaké důvody jej přiměly k tomu, že r. 1715 prodal dům (za 4100 zl.) Janu Frant. Rothbrütnerovi, gruntovní záznamy neprozrazují. Herdiborští, vlastníci několik domů ve městě, jimi spekulovali. Tak si vysvětlíme, proč po 16 letech Karel Herdiborský od dřívějšího majetníka opět odkoupil otcovský dům za 4020 zl. Herdiborští vlastnili pravovárečný dům i po smrti jeho vybudovatele, když (r. 1735) za 4800 zl. připadl nejstaršímu synu, opět Karlu Herdiborskému.

Od r. 1740 jméno Herdiborský z análů o domu se ztrácí a mizí. Za válek s Friedrichem Pruským náležel Augustinu Gayerovi (od r. 1740 za 4850 zl.), jenž jej po 7 letech prodal (za 5200 zl.) krejčímu Tomáši Bořinskému.

Od r. 1762 přešel zadlužený dům, koupený za 5300 zl., na Johana Abrahámkovu. (E 412). Nová majetnice převzala dlužné povinnosti (2733 zl.) a zbývající menší polovici (2567 zl.) hotově splatila. R. 1779 přenechala dům za touž sumu synovi Jos. Abrahámkovi, pekaři, který jej již po 7 letech (1786) malce znovu postoupil za 8000 zl.

V letech 1794—1805 byl majetníkem domu perníkář Petr Fentler. Když za napoleonských válek projížděli městem ruští kozáci, vnikli i do jeho domu, pobrali za 100 zl. perníkářského zboží, uloupili na hotovosti 200 zl. a něco šatstva i prádla. (Fasc. 139/6).

Budovatelem lékárny „U černého orla“ je Bernard Jos. Kühn, měšťan a lékárník, který r. 1805 zakoupil dům společně s manželkou Terezií (11.800 zl. v. m.) Za něho byl dům přestavěn, dostal dnešní úpravu a získal radikovaného práva na lékárnu.

Po Kühnově smrti Ant. Horák koupil pravovárečný dům i s právem na lékárnu „U černého orla“ za 33.000 zl. v. m.; po něm ji zdědil v ceně 20.000 zl. k. m. jeho syn, Ant. Horák ml. (1833), ale jeho matce, jež lékárnu pronajala Vinc. Hundsfeldovi, plynul po čas jejího života užitek jak z lékárny, tak i z palírny.

Když r. 1869 mladý magister pharmacie Karel Vojáček získal lékárnického diplomu ve Vídni, matka Vincencie mu prostřednictvím advokáta Dr. Martina Nemluvila odkoupila výsadní dům s lékárnou za 40.000 zl. Dům „U černého orla“ se stal střediskem bojů o českost města. Do r. 1899 v něm bydlel Karel Vojáček, velký a šlechetný Prostějovan, představitel národních snah a tužeb prostějovských, od r. 1892 první český starosta, mecenáš. Krátce před náhlou smrtí (+ 25/3 1899) začal ve dvoře stavěti při domě souseda J. Kraváka nové dvorní křídlo se 2 pokoji a 2 komorami. Konce přestavby, již prováděl arch. Č. Venclík, se nedočkal. Dům zdědila jeho ušlechtilá choť Karla Vojáčková, jež jej odkázala (1907) sirotčinci města Prostějova. Od té doby je dům majetkem města Prostějova.

Masarykovo nám. č. 7 (č. p. 56).

První spolehlivá zpráva o výsadním domě č. p. 56 je teprve z r. 1573, kdy zemřel jeho první známý majetník Ondřej Tetaur (A f. 125). Po jeho smrti prostějovská rada prodala dům za 770 hř. svárlivé a pomluvačné vdově Zuzaně Tetaurové. Zuzana se brzo potom provdala za Ludvíka Štancla, kameníka, jenž se dostal do Prostějova s družinou Kašpara Cunea, když r. 1568 dal Vratislav z Pernštejna přestavěti a zmodernisovati prostějovský zámek. Ludvík Štancl,⁴⁾ tvůrce portálu na Onšově domě na náměstí, prodal r. 1576 s manželčiným souhlasem Tetaurův dům Andresu Petzoldovi

⁴⁾ Ročenka IV. str. 55 (J. Kühndel: Mistrovský znak kameníka Lud. Stanzla). — J. Kühndel, J. Mathon: Pernštejnský zámek v Prostějově str. 21.

(za 750 hř.) a přestěhoval se do Olomouce. Německého původu byl i další vlastník pravovárečného domu Honz zlatník, syn olomouckého měšťana Mauricia; r. 1585 koupil výsadní dům za 750 hř., 90 hř. složil hned a podle kupní smlouvy splácel roční purkrechty po 35 hř. o sv. Jiří (C 113). R. 1591 Honze zlatníka vystřídal Daniel Randát, jenž bývalý zlatnický krám přeměnil v kožišnický. Kožišnictví provozoval v domě i Samuel Proti vec, za něhož se byla vdova Randátova (r. 1598) provdala. Začátkem války třicetileté Sam. Proti vec prodal výsadní dům Tomáši Skopalovi za 1000 hř. (D 399). Hodnota domu značně vzrostla hned na začátku války. R. 1622 jej koupil Václav Skála za 1070 hř. Po jeho smrti (1625) splácel roční purkrechty Jan Mazaný, manžel vdovy Doroty Skálové.

Krátce před zkázou a pohromou Prostějova, když jej zničilo cisařské a pak švédské vojsko, výsadní dům, celkem ještě zachovalý, koupil (r. 1640) tesař Michal Arnolt, po jehož smrti starší prostějovské obce, jako poručníci Arnoltových sirotků, jej prodali Janu Bičovi. Jemu, častému členu prostějovské rady, náležel skoro do sklonku 17. stol. R. 1694, kdy už byl Bič mrtev, vdova Rosina Bičová jej postoupila za 1200 zl. „se vším starým právem“ zeti Jul. Jiř. Schaurathovi de Schaurath, hejtmanu knížecího pluku Salmova, který tehdy v městě a okolních vesnicích tábořil. Salmský důstojník, opouštěje r. 1695 s plukem a s rodinou Prostějov, prodal výsadní dům Kateřině Ruprechtové, jež jej zakrátko (1697), zrovna před osudným prostějovským požárem, přenechala za 1250 zl. Frant. Adam. Lucasovi. (G 209).

V 18. stol. se majitelé výsadního domu velmi často střídali. Solva byl Frant. Lucas vyhořelý dům postavil, už jej (r. 1704) prodal za 1350 zl. vdově Anně Sidonii Černé, provdané od r. 1707 za Christiana Hrdina, jemuž byl dům připsán za hotově složených 1250 zl. V zápisech o domu se však téhož roku (1707) uvádí nový majetník Blažej Miček, jemuž jej dal Hrdin za vlastní dědičný a úplně zaplacený (1325 zl.) připsati. Dalšími vlastníky byli:

1727: Karel Heyssig; zaplatil zaň 2200 zl.

1739: Vdova Josefa Heyssigová; 2400 zl.

1740: Karel Herdiborský; 2600 zl.

1742: Jan Kousek; 2600 zl.

1745: Anna Sattenwolfová; 2800 zl.

1750: Karel Příbyl; 2750 zl.

1760: Václav Němeček; 3020 zl.

1790: Vdova Anna Němečková, provdaná Franková;
3020 zl.

1793: Pekař Jos. Frank dal dům odhadnouti na 5000 zl.
(G 580).

Na sklonku 18. stol. (pozem. kniha K 322) připadl zadlužený dům Fil. Kratochvílovi, který dal v jeho dvorním křídle postavit přizemní mydlárnu se 3 mydlářskými káděmi a později ohnivzdornou zeď. R. 1806 francouzští dragouni, v domě ubytovaní, poškodili Kratochvíla, pobravše mu nejen obilí, nýbrž i šatstvo a prádlo.

Po celé 19. stol. dům náležel Kratochvílům: r. 1832 synovi Gottfriedovi Kratochvílovi (v ceně 5200 zl.) a od r. 1877 jeho synům Aloisovi a Lambertovi Kratochvílovým (8000 zl.)

Už za české správy města (1897) jej za 16.000 zl. odkoupili manželé Jan a Marie Kravákoví, kteří dali starý dům zbořit a na jeho místě stavitelem Al. Lukavským postavit nový dvoupatrový dům s obchodními místnostmi v přízemí; při komisionálním řízení bylo třeba část fronty na náměstí postoupiti sousedu K. Vojáčkovi, takže se šířka domu z původních 6,50 m zmenšila na 6,14 m. Jednopatrový dvorní trakt zůstal. Od té doby má dům dnešní fasádu.

Od začátku dnešního století je dům majetkem rodiny Kaisrový: r. 1901 jej koupili manželé Frant. a Karolina Kaisrovi, kteří jej dali r. 1925 připsati ve prospěch Evžéna Kaisra.

Masarykovo nám. č. 8 (č. p. 55 a 54).

Č. p. 55.

Úzounký dům na náměstí náležel před r. 1574 měšťanu Janu Bublovi, jenž jej téhož roku prodal za 650 hř. svému zeti Václavu Křížovi, barvíři od Hor. mlýna. Barvíř hned splatil 33 hř. a ostatek měl spláceti ročně při sv. Jiří po 22 hř.

(A 96). Po jeho smrti (1587) prostějovští páni starší prodali výsadní dům, v jehož přízemí byla hospodská místnost, přistěhoválemu Danielu Wayglovi za 750 hř., jež splácel ročně po 24 hř. Ale již po 2 letech jej vystřídal nový majetník Jiřík Trubačů, řečený Žok, jenž přistoupil na podmínky kupní smlouvy Wayglovi.

Od r. 1597 splácel purkrechty po 24 hř. krejčí Jan Straka (C 423), od r. 1600 Tomáš Skopal z Domamyslic a po dvou letech (1602) Jan Čehovský, který r. 1611 splatil všechny dlužné pohledávky. Jan Čehovský byl nejen obezřelým a pořádným hospodářem, nýbrž i váženým měšťanem, těšícím se důvěře celého města. Proto mu rada jako špitálnímu šafáři svěřovala správu měst. špitálu.

Řehoř Kolář, jemuž páni starší na místě sirotků Čehovského dům prodali (750 hř.), pobýl v domě jen dvě léta; roku 1620 jej prodal Janu Chomoutovi za 754 hř. (hned 230 hř., ostatek po 24 hř. při sv. Jiří). Z let protireformace, v Prostějově prováděné (1628), je znám jako zatvrzelý evangelik, jenž přes četné urgencye se zdráhal přestoupiti ke katolictví a dal se raději trestati vězením⁵⁾. Pro víru však do ciziny neodešel. Po jeho smrti (1631) nápadníci prodali Chomoutův dům přistěhoválemu Němci, barvíři Janu Křištofu Blicklingerovi za 754 hř.

Za něho císařské a švédské vojsko, ve městě zle řádicí, dům značně zničilo. Když Blicklinger na konci třicetileté války zemřel, členové rady jako poručníci jeho sirotků prodali dům opět Němci — Martinu Brucknerovi, kloboučníku (za 754 hř.; hned 35 hř., při sv. Václavě 24 hř.). Od r. 1658 se v seznamu majetníků domů uvádí Jiří Kozílek, častý člen rady. Nemoha při kupu sehnati hodnověrných osob, jež by se zaň zaručily, že bude purkrechty pořádně spláceti, přistoupil na podmínku, že „má přijíti“ o všechny movitosti, jež by do domu nastěhoval, kdyby ročních splátek řádně neodváděl. V rodině Kozílkově udržel se dům po celé 17. století; po jeho smrti (1681) byl připsán vdově Alžbětě Kozílkové, za níž r. 1697 vyhořel (E 211). „Aby mohl přijíti k předešlému

⁵⁾ Liecht. archiv ve Vídni: Plumlov 5.

stavu“, stará i nová rada slevily jí z purkrechtních platů třetinu, totiž 124 hř. a povolily tříletý odklad splátek. Nově postavený dům získal po smrti Kozílkové Jan Važanský za hotově zaplacených 880 zl. a po dvou letech Karel Vysušil, manžel ovdovělé Važanské.

Od r. 1712 se při domě připomíná vdova Apolonie Vysušilová, jež jej koupila za 1200 zl. R. 1729 její dědicové prodali dům za hotových 1600 zl. Frant. Fiebingrovi, jenž jej vlastnil po více než 40 let. R. 1770 připadl jeho dětem, jichž poručník Jan A. Radda, městský syndik, jej prodal za 3000 zl. jejich švakru Ant. Kuchelmeisterovi. Poněvadž kupec Kuchelmeister upadl do dluhů, jeho věřitelé prodali dům Alžbětě Jurisové za 3500 zl. Kupitelka jej po 2 letech postoupila Mich. Janu Barnerthovi, vrch. výběřčímu židovské potravní daně, za 3900 zl. Ale již po dvou letech dům přešel na Vinc. Kollera za 4125 zl.; Koller hned při nastěhování splatil Barnerthovi 600 zl. a převzal všechny dluhy. Novému pravovárečnicku náležel i veškeren inventář hostinské místnosti. V posledním desetiletí 18. a na začátku 19. století rychle se střídali majetníci, kteří kupující dům na spekulaci, namnoze v něm ani nebydleli:

r. 1791 Václav Rothacker, jenž vyměnil s Kollerem dům v Pluml. předm. č. p. 78.

1795 (leden) Frant. Max. Fentler za 5000 zl., z nichž převzal dluhy ve výši 3150 zl. a zbytek zaplatil hotově.

1795 (březen) Ig. Bartel rovněž za 5000 zl.

1795 (srpen) Karel Arnošt Procházka za 5300 zl.

1797 Václav Fiala za 5800 zl.; místo hotovosti postoupil Procházce svůj dům v Brněn. předm. č. p. 108.

1799 (únor) Ondřej Freiwald za 6100 zl.; převzal dluhy a místo hot. peněz dal prodávateli chalupu v Pluml. předm. č. p. 15.

1799 (březen) Anna Franková za 6250 zl.; 4000 zl. dluhů a na ostatek dala dům v Brněn. předm. č. p. 51. (L f. 161).

1800 Ondřej Lanius, krejčí, za 5850 zl.

1802 Kateřina Laniová, vdova za 5800 zl.

1802 (červenec) Frant. Zbořil za 6400 zl. (N f. 159).

1802 (srpen) Frant. Protschkar za 8000 zl.

1803 (srpen) Frant. Zbořil za 7500 zl.

1803 (srpen) Jos. Umlauf, tkadlec, při soudní dražbě za 5893 zl.

1804 Jos. Kirchner, kloboučník, za 6500 zl. (O f. 120).

1805 Petr Selinger za 12.000 zl.

1806 Jos. Štefánek při veřejné dražbě za 7420 zl.

1807 Frant. Abel za 8500 zl. (P. f. 84).

Ablem začíná řada kupců, kteří dali domu č. p. 55 obchodní ráz. Po 6 letech jej získal měšťan Václav Ehrlich za 11.000 zl. v. m., jenž jej však téhož roku postoupil kupci Jos. Habrichovi za 9500 zl. (S f. 167). Nový majetník jej však již r. 1814 prodal Frant. Ignorovi, synu městského důchodního.

Od r. 1818—1849 jej vlastnil a pro železářský obchod upravil kupec Ferd. Abel. V letech 1849—1850 náležel spolu se sousedním domem č. p. 54 manželům Janu a Vilemíně Mandelblühovým, od nichž oba domy odkoupil Ferdinand Abel a dal přestaviti v jeden dům.

Tím se dostáváme

k domu č. p. 54.

V pol. 16. stol. náležel měšťanu Bečičkovi, po jehož smrti jej koupil Mikuláš Maslo za 750 hř. Hotově složil 50 hř. a ostatek kupní ceny měl spláceti ročně při sv. Jiří po 22 hř. (Knihy tržní I. f. 176). Do konce 16. stol. dům změnil několik majetníků: r. 1561 se připomíná Jiřík Sládek z Je-
víčka, r. 1565 Mikuláš Trubač, r. 1571 Martin Sedlář, r. 1574 krejčí Martin Hoch a Joanes písař z Třebové (700 hř.).

Delší dobu (1577—1614) jej vlastnil Jiřík Šternberský, řečený Prasátko, který jej koupil za 700 hř.; 40 hř. složil při kupu a zbytek splácel ročně při sv. Jiří po 22 hř. (B f. 252). Jiříka Šternberského známe na sklonku 16. stol. jako člena rady; jeho výsadní dům náležel k vyhledávaným hostincům ve městě. Neblaze jej postihl r. 1609, kdy mu rada pro cizoložství uložila ohromnou pokutu 500 zl., na něž odvedl hned 300 zl. a zbytek splácel ročně po 50 zl. (Sb. rkp. č. 94). Roku 1614 připadl Šternberského dům vdově Magdaleně Štern-

berské za 1000 zl. a pak druhému manželu Václavu Mezenskému; vdova složila hned 300 zl. a zbytek splácela při sv. Václavě po 30 zl. (D f. 177.)

Za třicetileté války vlastnili dům: od r. 1625, kdy Václav Mezenský zemřel, Doroťa, vdova po Janu Prasátkovi z Litomyšle, synu Jiřího Šternberského; hned příštího roku (1626) ji pojal za manželku Matouš Smržický, obročník panství plumlovského, jemuž dala manželka dům připsati. V osudném roce 1643, kdy Švédové město hrozně zpusťovali, po zemřelém obročníkovi koupil dům Burian Konečný, mladší písař radní, za 1000 zl. Hospodářskou bídu doby vyznačuje, že stačilo, složil-li hned 20 hř. a zbytek splácel ročně po 25 hř. (D f. 178). Poněvadž Konečný neměl vlastních dětí, po jeho smrti dům byl připsán jeho pastorkovi Vilému Meitnerovi za 1000 zl.; při tom rada „přihlížejíc k obtížným časům“, prominula závdanek a souhlasila se splátkami po 20 zl. ročně. Nový vlastník domu dal r. 1671 ve dvoře při zdi domu přimase Václ. Chromého postavit novou palírnu, již mu však rada zakázala (Sb. rkp. 170 f. 2).

Po smrti Meitnerově (1677) koupil dům za 1000 zl. m. Jindřich Jelínek, kollář^{*)}. Za něho dům (r. 1697) vyhořel a „k ruině přišel“. Nově vystavený dům Jelínkův dostal barokní fasádu. Po jeho smrti (1713) zdědil dům syn Jan Jelínek za 1200 zl. m. V letech 1736–1748 náležel vdově Rosalii Jelínkové, jež provdávši se za Ferd. Fornera, postoupila jej „pro obzvláštní náchylnost“, ale jen na doživoří, svému manželovi. Když r. 1756 zemřela a dům připadl Krist. Jelínkovi, jejímu synovi z prvního manželství, týž jej za 2400 zl. přenechal otcimu Ferd. Fornerovi. R. 1786 náležel vdově Terezii Fornerové, jež jej téhož roku prodala Václavu Guckovi za 4200 zl. Guck zřídil v domě lékárnu, již po 2 letech prodal pravovárečný dům i s lékárnou a veškerým lékárenským zbožím a nádobím Ant. Horákovi. Od roku 1794 připsán dům i s lékárnickou koncesí jeho nezletilému synu Ant. Horákovi. Poněvadž dům lékárnickým účelům nepostačoval, jeho matka A m. Horáková jej r. 1809 pro-

^{*)} Z jeho dílny pochází vysoký železný kříž ze svatopetrského hřbitova, uložený dnes ve sbírkách měst. musea.

dala krejčímu Jos. Jahnovi za 9800 zl., který jej po 40 letech přenechal manželům Jos. a Vilémovi Mandelblühovým za 6200 zl k. m. Od nich jej příštího roku (1850) koupil Ferd. Abel, obchodník železem a po zrušení magistrátu první volený starosta prostějovský.

Starosta Ferd. Abel sloučil oba domy v jeden a v přízemí dal zřídit velký obchod železářský. K adaptaci si nevyžádal souhlasu státních úřadů, pročež mu byla uložena pokuta 50 zl.

Známým železářským obchodem byl dům i od r. 1868, za Jana Zajíčka, dlouholetého a posledního německého starosty v Prostějově (koupen za 23.000 zl.).

Od r. 1905 náleží dům č. p. 55 a 54 rodině Zahradníkově: v letech 1905—1915 Bedřichu a Ludmile Zahradníkovým a od r. 1918 Kamilu a Květě Zahradníkovým.